ЕПИДЕМИОЛОШКИ ПРОФИЛ ОСОБА ЛЕЧЕНИХ У КЛИНИЦИ ЗА ПСИХИЈАТРИЈСКЕ БОЛЕСТИ „ДР ЛАЗА ЛАЗАРЕВИЋ“ БЕОГРАД ТОКОМ 2015. ГОДИНЕ

Владан Ђорђевић¹, Горица Ђокић², Весна Стефановић³, Ивана Стасевић Карличић⁴, Славица Ђукић Дејановић⁵

EPIDEMIOLOGICAL PROFILE OF PERSONS TREATED AT CLINIC FOR PSYCHIATRIC DISEASES „DR LAZA LAZAREVIC“ BELGRADE DURING 2015

Vladan Djordjevic, Gorica Djokic, Vesna Stefanovic, Ivana Stasevic Karlicic, Slavica Djukic Dejanovic

Сажетак

Увод: Збрињавање особа са менталним сметњама доводи до директног економског оптерећења друштва, а подједнако, ако не и већег, индиректног економског оптерећења због смањене продуктивности, боловања и степена инвалидитета оболелих.

Циља рада: Циљ овог истраживања је био да се утврди епидемиолошки профил особа лечених у Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду током 2015. године.

Метод рада: Истраживање је реализовано као ретроспективна студија, а у истраживање су укључени сви пацијенти који су током 2015. године посетили Клинику за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду, било да су лечени у, стационарним условима или у склопу дневне болнице. За потребе студије коришћен је болнички регистар из којег су издвајани и анализирани следећи параметри: укупан број испитаника, пол, старосно доба, психијатријска дијагноза при пријему, исход лечења, као и водећа психијатријска дијагноза при отпусту.

Summary

Introduction: Disposal of people with mental disorders lead to direct economic burden of society, and equally, if not greater, a indirect economic burden due to reduced productivity, sick leave and the degree of disability of patients.

Objective: The objective of this study was to determine the epidemiological profile of the people treated at the Clinic for Psychiatric Disorders „Dr Laza Lazarevic“, Belgrade, in 2015.

Methods: The survey was conducted as a retrospective study, and the study included all patients who in 2015 visited the Clinic for Psychiatric Disorders „Dr Laza Lazarevic“, Belgrade, whether they are treated in hospital conditions or in daily centers. For the study it was used a hospital register from which it was separated and analyzed the following parameters: total number of respondents, sex, age, psychiatric diagnosis at admission, treatment outcomes, as well as leading-psychiatric diagnosis at discharge.

¹ Др сц. мед. Владан Ђорђевић, др стом., Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, Београд (Clinic for Psychiatric Disorders „Dr Laza Lazarevic“ Belgrade, Serbia).

² Мр сц. мед. Горица Ђокић, спец. неурологије, Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, Београд (Clinic for Psychiatric Disorders „Dr Laza Lazarevic“, Belgrade, Serbia).

³ Др сц. мед. Весна Стефановић, спец. психијатрије, Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, Београд (Clinic for Psychiatric Disorders „Dr Laza Lazarevic“, Belgrade, Serbia).

⁴ Проф. др Милан Милић, спец. психијатрије, Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ Београд (Clinic for Psychiatric Disorders „Dr Laza Lazarevic“, Belgrade, Serbia).

⁵ Проф. др Славица Ђукић Дејановић, спец. психијатрије, Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, Београд (Clinic for Psychiatric Disorders „Dr Laza Lazarevic“ Belgrade, Serbia).

Резултати: У току 2015. године Клинику за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду је посетило укупно 10.658 особа (4.987 мушког и 5.671 женског пола). Просечно старосно доба пацијената је било $47,7 \pm 16,22$ године. У погледу упутне психијатријске дијагнозе, већина испитаника (40,3%) је имала дијагнозу из категорије схизофреније, схизоидног поремећаја и суманутих обољења. Слично стање уочено је и у погледу водећих психијатријских дијагноза – дијагноза при отпусту. Највећи проценат испитаника имао је дијагнозу из категорије схизофреније, схизоидног поремећаја и суманутих обољења (41,4%).

Закључак: У погледу броја пацијената, Клиника је показала несмањен тренд у односу на претходне године. Просечна дужина лечења је смањена на 31,7 дана, а најчешћа пријемна и отпусна дијагноза је из категорије схизофреније, схизотипских поремећаја и поремећаја са суманутошћу.

Кључне речи: ментална сметња, схизофренија, клиника.

Results: During 2015, the Clinic for Psychiatric Disorders „Dr Laza Lazarevic“, Belgrade, was visited by a total of 10,658 persons (4,987 males and 5,671 females). Average age of patients was 47.7 ± 16.22 years. In terms of referral psychiatric diagnosis, the majority of respondents (40.3%) had a diagnosis of schizophrenia category, schizoid disorder and delusional disorders. A similar situation was observed with respect to the leading psychiatric diagnosis – diagnosis at discharge. The largest percentage of respondents had a diagnosis of schizophrenia category, schizoid disorder and delusional disorders (41.1%).

Conclusion: In terms of the number of patients, the clinic has shown unabated trend compared to the previous year. The average length of treatment was reduced to 31.7 days, and the most common discharge diagnosis and receiving is from the category of schizophrenia, schizotypal disorder and delusional disorder.

Key words: mental disorder, schizophrenia, clinic.

УВОД

Ментално, телесно и социјално здравље за све појединце представљају виталне нити живота које су међусобно испреплетане и зависне. Што је разумевање ових односа веће, то постаје све очигледније да је ментално здравље од пресудног значаја за свеукупно благостање појединца, друштва и земаља. Ипак, у великом делу света менталном здрављу и менталним поремећајима не придаје се исти значај као телесном здрављу. Уместо тога, они се у великој мери игноришу или занемарују. Делимично због таквог става, свет је погођен све већим теретом менталних поремећаја и све ширим „јазом у лечењу“. Данас око 450 милиона људи широм света пати од неког облика менталног поремећаја или поремећаја понашања, а само мали број добија

чак и најосновније лечење. Процењује се да ментални поремећаји и поремећаји понашања чине 12% укупног терета болести, док су буџети за ментално здравље у већини земаља мањи од 1% укупних здравствених трошкова.⁽¹⁾ Збрињавање особа са менталним сметњама доводи до директног економског оптерећења друштва, а подједнако, ако не и већег, индиректног економског оптерећења због смањене продуктивности, боловања и степена инвалидитета оболелих.⁽²⁾

Епидемиолошке студије у психијатрији доприносе познавању раширености менталних поремећаја и рационалном планирању заштите менталног здравља, те омогућавају примену оптималних метода у примарној, секундарној и терцијарној превенцији.⁽³⁾

ЦИЉ

Циљ овог истраживања је био да се утврди епидемиолошки профил особа лечених у Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду током 2015. године.

МЕТОД РАДА

Истраживање је реализовано као ретроспективна студија, а у истраживање су укључени сви пацијенти који су током 2015. године посетили Клинику за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду, било да су лечени у амбулантним, стационарним условима или у склопу дневне болнице.

За потребе студије коришћен је болнички регистар из којег су издвајани и анализирани следећи параметри: укупан број испитаника, пол, старосно доба, психијатријска дијагноза при пријему, исход лечења, као и водећа психијатријска дијагноза при отпustu, у складу са Десетом ревизијом Међународне класификације болести.⁽⁴⁾

Примарно добијени подаци унети су у статистички програм SPSS 17.0⁽⁵⁾ и анализирани дескриптивним статистичким методама – мерама централне тенденције (аритметичка средина) и мерама варијабилитета (стандардна девијација и интервал варијације). Показатељи структуре исказани су у процентима. Добијени резултати приказани су табеларно и у виду графикана.

РЕЗУЛТАТИ

У току 2015. године Клинику за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду је посетило укупно 10.658 особа (4.987 мушког и 5.671 женског пола) (Графикон 1). Просечно старосно доба пацијената је било $47,7 \pm 16,22$ године (најмлађи пацијент је имао 12, а најстарији 95 година). Највише пацијената било је у старосној групи 41–50. године старости (Графикон 2).

Графикон 1. Дистрибуција испитаника према полу.

Графикон 2. Дистрибуција испитаника према старосним групама.

У стационару, капацитета 500 постеља⁽⁶⁾, у току 2015. године обављена је хоспитализација 3.244 пацијента који су остварили укупно 102.865 дана болничког лечења, са просечном дужином лечења од 31,7 дана. У оквиру дневне болнице, у поменутом периоду, лечено је 383 пацијента и остварено укупно 27.945 дана – епизода лечења. У амбулантно-поликлиничкој делатности, током 2015. године, лечено је 10.088 пацијената који су остварили укупно 38.056 посета (Табела 1).

Табела 1. Дистрибуција пацијената и дана лечења по организационим јединицама.

Организациона јединица	Број пацијената	Број дана – епизода лечења	Просечна дужина лечења
Стационар	3244	102865	31,7
Дневна болница	383	27945	-
Амбуланта	10088	-	-

У погледу упутне психијатријске дијагнозе, већина испитаника (40,3%) је имала дијагнозу из категорије шизофреније, шизоидног поремећаја и суманутих обољења. У знатно мањем, али ипак незанемарљивом проценту, испитаници су имали дијагнозе

из категорије поремећаја личности и поремећаја понашања одрасле особе (20,5%), поремећаја расположења (15,6%), као и органских и симптоматских душевних поремећаја (12,4%) (Табела 2).

Табела 2. Упутне дијагнозе обољења и стања испитаника.

Морбидитетна листа (МКБ-10)		Број пацијената n (%)
Шифра	Група	
F 00 – F 09	Органски и симптомски душевни поремећаји	1325 (12,4)
F 10 – F 19	Душевни и поремећаји понашања настали употребом психоактивних супстанци	250 (2,3)
F 20 – F 29	Шизофренија, шизоидни поремећаји и суманута обољења	4296 (40,3)
F 30 – F 39	Поремећаји расположења	1660 (15,6)
F 40 – F 49	Неурозе, стресни и соматоформни поремећаји	434 (4,1)
F 50 – F 59	Синдроми понашања удружени са физиолошким сметњама и физичким чиниоцима	25 (0,2)
F 60 – F 69	Поремећаји личности и поремећаји понашања одрасле особе	2190 (20,5)
F 70 – F 79	Душевна заосталост	314 (2,9)
F 80 – F 81	Поремећај психичког развоја	16 (0,2)
F 90 – F 98	Други поремећаји емоција и поремећаји понашања настали у детињству и адолесценцији	148 (1,5)

Слично стање уочено је и у погледу водећих психијатријских дијагноза – дијагноза при отпуста. Највећи проценат испитаника имао је дијагнозу из категорије шизофреније, шизоидног поремећаја и суманутих обољења (41,4%). Ову дијагнозу, по

заступљености, следе поремећаји расположења (18,1%), органски и симптоматски душевни поремећаји (11,2%), као и душевни и поремећаји понашања настали употребом психоактивних супстанци (10,3%) (Табела 3).

Табела 3. Завршне дијагнозе обољења и стања испитаника.

Морбидитетна листа (МКБ-10)		Број пацијената n (%)
Шифра	Група	
F 00 – F 09	Органски и симптомски душевни поремећаји	1193 (11,2)
F 10 – F 19	Душевни и поремећаји понашања настали употребом психоактивних супстанци	1099 (10,3)
F 20 – F 29	Шизофренија, шизоидни поремећаји и суманута обољења	4410 (41,4)
F 30 – F 39	Поремећаји расположења	1920 (18,1)
F 40 – F 49	Неурозе, стресни и соматоформни поремећаји	854 (8,1)
F 50 – F 59	Синдроми понашања удружени са физиолошким сметњама и физичким чиниоцима	29 (0,4)
F 60 – F 69	Поремећаји личности и поремећаји понашања одрасле особе	688 (6,5)
F 70 – F 79	Душевна заосталост	221 (2,1)
F 80 – F 81	Поремећај психичког развоја	14 (0,4)
F 90 – F 98	Други поремећаји емоција и поремећаји понашања настали у детињству и адолесценцији	160 (1,5)

ДИСКУСИЈА

Показатељи о коришћењу здравствене заштите су неопходни за сагледавање потреба корисника и једноремено су одраз обезбеђености и развијености здравствене службе и квалитета здравствене заштите. Болничка здравствена заштита један је од најважнијих и истовремено најскупљи део система здравствене заштите. Због тога се повећање ефикасности и унапређења квалитета рада болница налази међу приоритетима развоја здравствене заштите у Србији.⁽⁷⁾ У праћеном временском периоду Клинику за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду је посетило укупно 10.658 особа, што се битније није разликовало у односу на претходне године; 2014. године Клинику је посетило 10.771 особа, док је 2013. године Клинику посетило укупно 10.741 особа. Овај податак указује на очување тренда Клинике за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду у броју пацијената из године у годину. Такође, у складу са процесом деинституционализације, запажено је да је просечно стационарно задржавање пацијента било 31,7 дана. Ово одговара савременим психијатријским службама које настоје да терапијске поступке из стационарних установа преместе у ванболничке, са нагласком на превенцију и рехабилитацију. У процес лечења активно се укључују породица, корисничка удружења психијатријских пацијената и њихових породица, волонтери и радна средина болесника.⁽⁸⁾ Сходно савременим трендовима у психијатрији, Клиника је у току 2015. године имала 3.244 стационарна пацијента и чак три пута више пацијената који су лечени у амбулантно-поликлиничким условима.

У нашем истраживању најчешће старосно доба пацијената било је 41–50. године старости, а најчешће психијатријске болести (како на пријему, тако и при отпustu) биле су из домена дијагноза шизофреније, шизоидних поремећаја и суманутих обољења. Ово се може објаснити чињеницом да је Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду установа терцијарног типа која обавља високоспецијализовану, специјалистичко-консултативну и стационарну делатност из области психијатрије, те да се бави искључиво најтежим случајевима психијатријских поремећаја који се преусмеравају из здравствених установа примарног и секундарног нивоа здравствене заштите. У односу на претходне године старосно доба пацијената се није битније променило; у 2014. години најчешће старосно доба пацијената било је 51–60. године, док је у 2013. години најчешће било 41–50. године старости. Добијени подаци одговарају статистичким подацима Републике Србије који, такође, указују на чињеницу да су држављани Републике Србије најчешће старијег животног доба.

ЗАКЉУЧАК

У Клиници за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ у Београду се током 2015. године лечило укупно 10.658 особа (чешће женског пола и старосног доба 41–50. године), што је несмањен тренд у односу на претходне године. Просечна дужина лечења је смањена на 31,7 дана, а најчешћа пријемна и отпусна дијагноза је из категорије шизофреније, шизотипских поремећаја и поремећаја са суманутошћу.

ЛИТЕРАТУРА

1. World Health Organization. Promoting mental health: concepts, emerging evidence, practice. Geneva, 2005.
2. Радић Силобрчић М, Храбак-Жерјавић В, Томић Б. Менталне болести и поремећаји у Републици Хрватској. Хрватски завод за јавно здравство, Загреб, 2004.
3. Чатиповић В, Дробац Р, Кудумија Слијепчевић М. Епидемиолошка слика психијатријских хоспитализација опће болнице Бијеловар.
4. Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“. Међународна статистичка класификација болести и сродних здравствених проблема – Десета ревизија, Књига 1; 2010.
5. SPSS Inc. Released 2008. SPSS Statistics for Windows, Version 17.0. Chicago: SPSS Inc.
6. Уредба о плану мреже здравствених установа. Сл. гласник РС 42/2006, 119/2007, 84/2008, 71/2009, 85/2009, 44/2010, 6/2012, 37/2012, 8/2014, 92/2015.
7. Боричић К. и други. Резултати истраживања становништва Србије: 2013. година. Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, Београд, 2014.
8. Балкоски Г. и други. Психијатрија. Уџбеник за студенте медицине, Медицински факултет Универзитета у Београду, Libri Medicorum 2007.

Контакт: Др сц. мед. Владан Ђорђевић, Клиника за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“, ул. Вишеградска бр. 26, Београд, тел. 0616116475, 0648652536, e-mail: drvladandjordjevic@gmail.com